

EESTI KOOL: Hugo Treffneri kooli maja Tartus Hobuse tänaval.

Eesti Hugo

Detsembris möödub 120 aastat Eesti ajaloo ühe tähtsama kooli Hugo Treffneri Gümnaasiumi sünnist.

Pekka Erelt

pekka@ekspress.ee

Jõulukuul 1933 tähistas Hugo Treffneri Gümnaasium oma 50. aastapäeva. Aktus oli väga pidulik ja sellel viibisid kõrged külalised eesotsas riigivaimnem Konstantin Pätsiga. Just Päts ütles siis sõnad, mis võtavad kokku Treffneri kooli rolli Eesti ajaloos: "Meie iseseisvuse sünni oleks ehk sootud teistsugune olnud, kui meil poleks olnud Hugo Treffneri kooli."

Hermann Hugo Fürchtegott Treffner sündis 17. juulil 1845 Kanepis köster **Ludvig Treffneri** pojana. Perekonnas oli viis last – neli poega ja üks tütar. Alghariduse sai Hugo kodus, jätkates seejärel õpinguid Tartu Kuber-mangugümnaasiumis ja Võru Franz Sinteniise I järgu poeglastekoolis. Aastal 1868 astus Treffner Tartu Ülikooli, kus ta algul õppis filoloogiat. 1872 läks Treffner üle usuteaduskonda, mille lõpetas 1880. aastal. Õppimise kõrval oli Hugo juba ligi viisteist aastat pidanud koduõpetaja ametit.

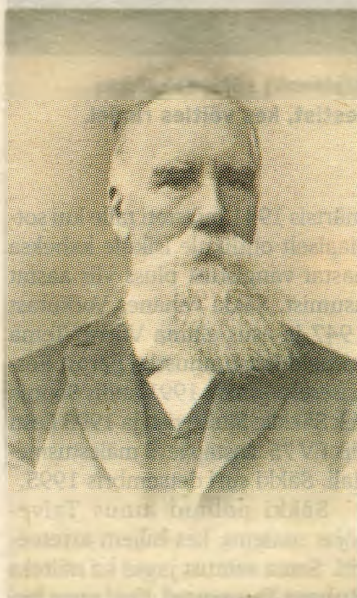
Pärast ülikooli püüdis Treffner leida tööd pastorina Paistus, kuid noormehele sai saatustlikuks temaga kaasas käiv käremeelse rahvuselase kuulsus – baltisakslastest ki-

rikujuhid ei kinnitanud Treffnerit ametisse. Seda vaatamata koguduse poolehoiule.

Nii tuli Hugo Treffneril ise endale ametikoht luua: ta otsustas rajada erakooli. Aga jälle olid baltisakslased tal ees. 1882. aastal ei õnnestunud Treffneril saada luba Tartusse erakooli asutamiseks. Alles järgmisel aastal, kui ametisse oli asunud uus, venelasest kuraator **Mihhail Kapustin**, kauples Treffner välja loa avada kolmeklassiline II järgu poeglaste kool. See oli 7. (19.) detsembril 1883, mida loetaksegi kooli sünnikuupäevaks.

Tegutsema hakkas Treffneri kool jaanuaris 1884 saksakeelse õppeasutusena. Kümnendi lõpul läks kool üle vene keelele. Algu-ses valmistati kasvandikke ette kroonugümnaasiumi klassidesse astumiseks, kuid see polnud kaugetki Treffneri eesmärk. Ta tahtis oma gümnaasiumi ja ta selle ta ka sai. 1890. aastal hakkas Treffneri kool andma täismahulist gümnaasiumiharidust ning 1907 sai Hugo Treffner oma koolile eragümnaasiumi nime ja õigused.

Hugo Treffner rajas kooli eelkõige talupojaperedest pärit eesti poistele, kellel muidu oli väga raske kui mitte võimatu haridust omandada. Paljudele oli ületamatu takistus kõrge õppemaks, millele lisandusid veel ka kostiku-

KOOLIPAPA: Hugo Treffner hüüdnimega Eesti Hugo.

"Kui tuleb kord surra, siis ei tea, kust küll selleks aega võtta."

Hugo Treffner

lud. Treffner aga lahendas selle probleemi. Koolijuhataja vabastas kehvematest oludest tulnud poisid õppemaksust kas täielikult või osaliselt. Selle eest tuli teha tööd kooli heaks, näiteks köögis või pansio-naadis. Treffneri suurim mure oli rahapuudus. Paljuskki oli koolijuhataja selles ise süüdi, sest oli rahaasjades väga ebapraktiline.

Treffner oli väga osav kõnemees ja poliitik, kes venestamise ajal oskas võimudele meeldida, langeses selles siiski vahel naeruväärsusteni. Eesti asja aga ei olnud teisiti võimalik ajada – vastasel juhul sattunuks kool löögi alla. Treffner sai hästi aru, et hea läbisaamine venelastega toob kaasa suuremad vabadused eestlastele.

Loomult oli Treffner kärsitu, äge ja täis tungi tegutseda. Teda jätkus kõikjale nii koolis kui väljaspool kooli – ta lõi kaasa õpilaste üritustes, korraldas paadisõite Emajões, viis kogu kooli teatrisse. Just tänu Treffneri vitaalsusele, impulsiivsusele, ägemeelsusele ja pidevale suhtlemisvajadusele sai kool suure tähelepanu osaliseks.

"Elujõuline, priske ning ilus mees, sihvaka keha, paraja mahuga, terve, natuke diskreetselt punaka näoilmega, tugeva, hästi kultiveeritud, peaaegu valge habemega ja õige hallide juustega," kirjeldas Treffnerit tema kunagine õpi-

lane **Johann Köpp** oma Rootsist ilmunud mälestusraamatus.

Treffneril jagus energiat kõikjale. Ta andis usuõpetuse tunde Tartu Puškini Tütarlastegümnaasiumis. Oli 1870 üks neljast Eesti Üliõpilaste Seltsi asutajast. Organiseeris 1870–72 Eesti Kirjameeste Seltsi, juhtides seda 1887–90 presidendina. Treffner oli mitme lau-lupeo toimkonnas, algusest kuni lõpuni ka Aleksandrikooli peakomitees.

Treffner on ka suurkuju Eesti ajakirjanduses. Aastatel 1886–91 oli ta **Mihkel Veske** asutatud ajakirja Oma Maa vastutav toimetaja ja väljaandja, 1887 ajakirja Linda vastutav toimetaja ning 1887–88 Eesti Postimehe omanik ja toimetaja.

Hugo Treffneril oli nii palju tegemisi, et kord olla ta isegi öelnud: "Kui tuleb kord surra, siis ei tea, kust küll selleks aega võtta." Treffner suri 13. märtsil 1912 ja on maetud Tartu Raadi Uue-Jaani kalmistule.

Oma elutööga pani ta aluse eestikeelsele ja -meelsele haritlaskonnale ning, nagu Päts ütles, kaudselt ka Eesti Vabariigi tekkele.

Kirjutamisel on kasutatud Hugo Treffneri Gümnaasiumi ajalooõpetajalt Maia Käppalt saadud materjale.